

NOVELA ZÁKONA O NKÚ

Dne 2. prosince bylo na zasedání Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR přijato doporučení schválit novelu zákona o Nejvyšším kontrolním úřadu (NKÚ).¹ Pokud bude přijata, dojde k výraznému rozšíření působnosti tohoto úřadu. Obsahem novely, jejím přijetím ve společnosti i srovnáním připravovaných změn s rozsahem pravomocí institucí podobného typu ve vybraných evropských státech, se zabývá nejnovější Čtrnáctideník.

Již přes rok čeká v Senátu PČR na schválení novela Ústavy, která by měla umožnit rozšíření působnosti NKÚ. Po projednání ve výborech Senátu PČR bylo další projednávání novely přerušeno do doby, než bude připraveno nové znění prováděcího předpisu.² To bylo v září tohoto roku schváleno vládou a v současné době je projednáváno ve sněmovních výborech.

NOVÉ PRAVOMOCI NKÚ

Doposud směl NKÚ kontrolovat jen nakládání s veřejným majetkem³ a plnění státního rozpočtu. Návrh rozšiřuje působnost NKÚ na další subjekty.

Podle nové úpravy by NKÚ kontroloval:^{4*}

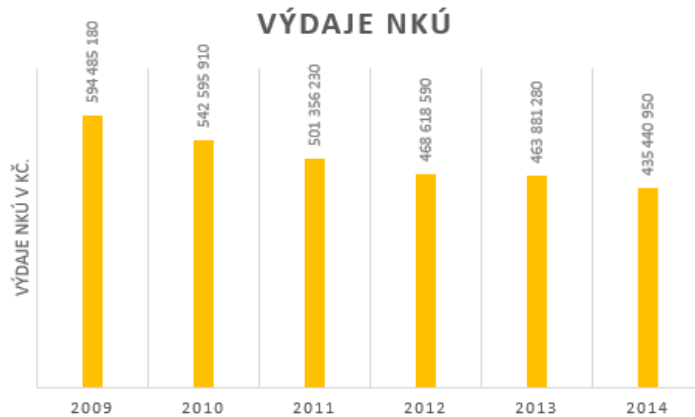
- stát, kraje, obce a státní fondy
- firmy, ve kterých má stát nebo územně samosprávný celek podíl minimálně 50 %
- Českou televizi, Český rozhlas, Českou národní banku
- zdravotní pojišťovny, veřejné výzkumné instituce, veřejné vysoké školy
- dobrovolné svazky obcí
- regionální radu soudržnosti
- příspěvkové organizace zřízené územním samosprávným celkem nebo dobrovolným svazkem obcí

¹ Usnesení ústavně právního výboru z 49. schůze dne 2. prosince 2015. [online]. in: *psp.cz*. [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/QgQDBI>.

² Rozšíření pravomocí NKÚ má podle Štěcha v Senátu šanci. [online]. in: *senat.cz*. [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <http://www.senat.cz/zpravodajstvi/zprava.php?id=1852>.

³ S veřejným majetkem hospodaří: státní podniky, příspěvkové organizace, státní fondy, zdravotní pojišťovny, výzkumné instituce a Česká národní banka.

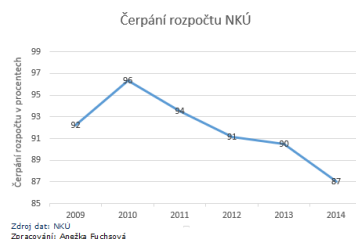
⁴ U některých subjektů (neuveďeny kurzívou) bude NKÚ moci kontrolovat pouze soulad jejich hospodaření s právními předpisy.

Zdroj dat: NKÚ
Zpracování: Anežka Fuchsová

FINANČNÍ NÁKLADY

Důvodová zpráva k novele Ústavy nepředpokládala žádné navýšení nákladů pro státní rozpočet.⁵ Případné nutné změny měly být kryty z rozpočtu NKÚ bez jeho navýšení. V důvodové zprávě k novele zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, je však zmíněno, že by v následujících třech letech mělo dojít k navýšení počtu zaměstnanců zabývajících se kontrolní činností zaměstnanců o deset osob ročně.⁶ Celkově by tento úřad získal navíc 30 kontrolorů. Dalších 30 by získal jejich relokací v rámci organizačních změn NKÚ.

Zdroj dat: NKÚ
Zpracování: Anežka Fuchsová

Náklady na jednoho kontrolora jsou vyčísleny částkou 650 tisíc za rok. Celkově by tedy byl meziroční nárůst potřeb rozpočtu NKÚ ve výši 6,5 milionu korun. Berouc v úvahu, že tento úřad ročně hospodaří s částkou kolem půl miliardy korun⁷ a že peníze přidělené NKÚ státem byly v posledních šesti letech vyčerpány maximálně z 96 %, nemuselo by personální navýšení vyžadovat prakticky žádné navýšení doposud přidělovaných prostředků.

⁵ PS PČR, 7. volební období, Sněmovní tisk č. 43/0. [online]. in: *psp.cz*. [cit. 2015-06-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/ID0qIQ>, s. 6.

⁶ PS PČR, 7. volební období, Sněmovní tisk č. 610/0. [online]. in: *psp.cz*. [cit. 2015-06-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/hlFfFS>, s. 8.

⁷ V posledních šesti letech připadlo na platy zaměstnanců mezi 40-50 % rozpočtu Úřadu. Výroční zprávy NKÚ. [online]. in: *nku.cz*. [cit. 2015-06-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/5JNmUk>.

ARGUMENTY PRO

Změnu podporují představitelé vlády a některých organizací⁸, kteří ji prosazují v zájmu průhlednosti hospodaření s veřejnými financemi.

- Ve srovnání se zahraničím⁹ má v současné době NKÚ menší pravomoci.
- Došlo by k naplnění principů Limské deklarace směrnic o principech auditu, která doporučuje kontrolovat nakládání s veškerými státními prostředky.¹⁰
- Vzhledem k počtu kontrol prováděných NKÚ se místní samosprávy nemusejí bát bezdůvodného zahlcení. Kontroloři přijedou prověřit jen ty konkrétní nedostatky, které byly odhaleny na základě elektronické kontroly.¹¹
- NKÚ nemá ani v nové úpravě nahradit v kontrole jiné státní orgány. Má působit jako doplněk a prostředek, co napomůže k vyrovnanosti veřejných rozpočtů.¹²

VÝHRADY VŮČI NOVELE

Kritika se nejčastěji ozývá z řad lokálních politiků a zástupců územně samosprávných celků (proti se postavili zástupci Asociace krajů ČR, výhrady vyslovili i představitelé Svazu měst a obcí ČR).¹³

- Některé subjekty, které by měly být nově kontrolovány ze strany NKÚ (územně samosprávní celky, veřejnoprávní média), již mají dostatečné kontrolní mechanismy ve vztahu k jejich hospodaření. Pokud tyto dosavadní mechanismy nefungují, mohli by zákonodárci zvážit spíše jejich nápravu, než prostřednictvím rozšíření působnosti NKÚ vytvářet duplicitu v oblasti kontroly.
- Panují obavy z přílišného zatížení místních samospráv, protože již nyní v případě územně samosprávných celků určitá duplicita kontrol existuje.¹⁴
- V případě veřejnoprávních médií lze takto nastavenou kontrolu vnímat jako zásah

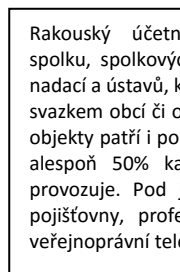
do jejich tzv. finanční nezávislosti, která je mimo jiné realizována kontrolou hospodaření ze strany nezávislých rad těchto médií a jejich dozorčích komisí.¹⁵

- Kontroly mohou mít nepříznivý dopad také na obchodní společnosti s majetkovou účastí státu či územních samospráv.¹⁶
- Zbytečně zatížen bude i NKÚ. Za současné zákonné úpravy a personální vybavenosti zvládne cca 40 kontrolních akcí ročně. Podle novely se mu neúměrně rozšíří pracovní záběr v kontrastu s relativně malým nárůstem potřebných pracovníků.¹⁷

PŘÍKLADY ZE ZAHRANIČÍ¹⁸

Německý Spolkový účetní dvůr (SÚD) kontroluje zákonnost, opodstatněnost, hospodárnost a úspornost hospodaření. SÚD kontroluje rozpočtové hospodaření Spolku, subjekty, které spravují státní majetek, jež se podílí na státním rozpočtu či obdržely od státu náhradu nákladů nebo dotací. Dále kontroluje právnické osoby soukromého práva s přímou či nepřímou účastí státu, které se neúčastní hospodářské soutěže, plní veřejné úkoly, a mají na ně prostředky ze státního rozpočtu. Jeho působnost se vztahuje i na soukromé podniky s přímou či nepřímou státní účastí a na soukromé společnosti, ve kterých je Spolek členem, nicméně pouze z hlediska obchodních zásad.

Rakouský účetní dvůr kontroluje hospodaření spolku, spolkových zemí, svazků obcí, obcí; fondů, nadací a ústavů, které jsou spolkem, spolkovou zemí, svazkem obcí či obcí spravovány. Mezi kontrolované objekty patří i podniky, kde má spolek, země či obec alespoň 50% kapitálovou účast či daný podnik provozuje. Pod jeho působnost spadají i sociální pojišťovny, profesní komory založené zákonem i veřejnoprávní televize ÖRF.

ZÁVĚR

Je s podivem, jak málo se této novele věnuje odborná veřejnost.¹⁹ Idea kontroly veřejných prostředků jedním orgánem je jistě zajímavou problematikou. Avšak za situace, kdy jsou kontrolní mechanismy pro určené subjekty již nastaveny, se naskytá otázka, zda není návrh novely zákona v takovéto podobě tvorbou něčeho nadbytečného.

⁸ Projekt Rekonstrukce státu, Transparency International, Ekologický právní servis a Oživení.

⁹ S vybranými zeměmi v oddílu „Příklady ze zahraničí“.

¹⁰ Limská deklarace směrnic o principech auditu. Oddíl VII, Článek 18, bod 3.

¹¹ Rozšíření pravomoci NKÚ má podle Štěcha v Senátu šanci.

¹² Vyzýváme senátory k podpoře novel Ústavy ČR a zákona č. 166/1993 Sb., o NKÚ. [online]. in: transparency.cz. [cit. 2015-08-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/fuA5GD>.

¹³ Zápis z 39. schůze Výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj. 11.-12. listopadu 2015. [online]. in: psp.cz. [cit. 2015-06-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/e6xtch>, s. 7.

¹⁴ Stenozáznam projednávání 75. bodu pořadu 33. schůze. 7. října 2015 [online]. in: psp.cz. [cit. 2015-06-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/VLmGNZ>, nestr.

¹⁵ Zákon č. 483/1991, o České televizi, a zákon č. 484/1991, o Českém rozhlasu.

¹⁶ K možné protiústavnosti zamýšlené novely zákona č. 166/1993 Sb. [online]. in: epravo.cz. [cit. 2015-07-12]. Dostupné na: <http://goo.gl/7uJ3YE>.

¹⁷ Mezi léty 2009-2014 se počet zaměstnanců v kontrolní sekci, zabývajících se prováděním nebo metodikou kontrolní činnosti pohyboval mezi 327-338 osobami. Výroční zprávy NKÚ.

¹⁸ Zpracováno z: BLAŽKOVÁ, Kristina. Kompetence NKÚ de lege lata a de lege ferenda. Studentská vědecká a odborná činnost, 2012, s. 7-10; POUPEROVÁ, Olga. Německý Spolkový účetní dvůr. *Správní právo*, 2009, č. 7-8, s. 170-184.

¹⁹ Kromě záznamů jednání PČR a dokumentů Rekonstrukce státu je dostupné minimum dalších relevantních informací a příspěvků do odborné debaty.

